

Ekoturizm Eğitime İlişkin İçerik Analizi (Content Analysis for Ecotourism Education)

Olca SEZEN DOĞANCILI^{a*}

^a Sinop Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Sinop-Türkiye
(o.dogancili@sinop.edu.tr), <https://orcid.org/0000-0002-7070-4076>

MAKALE GEÇMİŞİ

Geliş Tarihi (Received):

03.04.2024

Kabul Tarihi (Accepted):

30.05.2024

Anahtar Kelimeler:

Ekoturizm,
Eğitim,
Farkındalık

Keywords:

Ecotourism,
Education,
Awareness

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

***Sorumlu Yazar:** Olca SEZEN DOĞANCILI

E posta: o.dogancili@sinop.edu.tr

Öz

Ekoturizm faaliyetleri yerel kültür, yerel halkın kalkınması ve sürdürülebilirlik gibi unsurlarla harmanlanarak uygulanan, doğa ile iç içe olan bir turizm türü olarak ortaya çıkmıştır. Sahip olduğu sorumlu turizm özellikleriyle ve ekoturizm faaliyet süreçlerinde yer alan tüm paydaşların sürdürülebilir davranışlar göstermesinin önemli bir unsur olmasından dolayı paydaşlarına ekoturizmle ilgili bilgilendirme ve farkındalık eğitimleri sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışma kapsamında Türkiye’de verilen ekoturizm eğitimlerini analiz ederek söz konusu eğitim kapsamında yer alan konu başlıkları ve içeriklerinin odaklandığı unsurları tespit etmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışma amaçlarına ulaşabilmek için çeşitli anahtar kelimeler belirlenerek internet tabanından tespit edilen 38 ekoturizm eğitimi çalışmaya dâhil edilmiştir. Elde edilen verilere göre ekoturizm eğitimleri 2010 yılından itibaren uygulanmaya başlamış olup genellikle Kalkınma Ajansları yürütücülüğünde işleyiş sağlamıştır. Hedef kitle olarak işletmelerin ve yatırımcıların yanı sıra ilgililer adı altına genel bir kitleye hitap eden ekoturizm eğitimlerinde genel bilgilendirmelerin yapıldığı görülmektedir. Ayrıca eğitimlerde ekoturizm alanlarında yapılacak aktiviteler, işletmecilik ve farkındalık gibi konularda odaklanma olduğu görülmektedir. Bu kapsamda ekoturizm faaliyetlerinde yöresel ürün ve yerel kültürlerin ön planda olması gerektiğinden ekoturizm eğitimlerinde kültürleri korumak ve kültürün değişime uğramadan en öz hali ile gelecek nesillere aktarımının sağlanması için birtakım öneriler getirilmiştir.

Abstract

Ecotourism activities have emerged as a type of tourism intertwined with nature, blended with elements such as local culture, development of local people and sustainability. Due to its responsible tourism characteristics and the fact that it is an important element for all stakeholders involved in ecotourism activity processes to show sustainable behaviors, it is necessary to provide information and awareness trainings on ecotourism to stakeholders. In this context, the study aims to analyze the ecotourism trainings provided in Turkey and to determine the topics and contents of the trainings in question. In this direction, in order to achieve the objectives of the study, various keywords were determined and 38 ecotourism trainings identified from the internet base were included in the study. According to the data obtained, ecotourism trainings have started to be implemented since 2010 and have generally functioned under the leadership of Development Agencies. In addition to businesses and investors as the target audience, it is seen that general information is provided in ecotourism trainings that appeal to a general audience under the name of interested parties. In addition, it is seen that the trainings focus on issues such as activities to be carried out in ecotourism areas, management and awareness. In this context, since local products and local cultures should be at the forefront in ecotourism activities, ecotourism trainings focus on protecting cultures and preserving the culture without undergoing change.

Makalenin Künyesi: Sezen Doğancılı, O. (2024). Ekoturizm Eğitime İlişkin İçerik Analizi, AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi 27 (1), 86-105.

DOI: <https://doi.org/10.55931/ahbvtd.1464274>

1. Giriş

Hızla büyüyen turizm faaliyetleri ekolojik çevreye olan baskıları artırmakta ve özellikle doğal alanları olumsuz etkilemektedir (Üzülmez vd., 2023). Bu sebeple destinasyonların sürdürülebilir gelişimi için çevre odaklılığı ve ekoturizm bilgisi yüksek, sorumlu ziyaretçilerin olması önem arz etmektedir (Bagrı vd., 2009).

Doğal kaynakların korunmasının yanı sıra yerel halkın geçimini sağlayarak yaşam koşullarının iyileştiren ekoturizm faaliyetleriyle karbon ayak izinin azaltılması da mümkün olmaktadır (Samal ve Dash, 2023). Sürdürülebilir kalkınma unsuru olarak da görülen ekoturizm faaliyetlerinde ekoturistik alanların korunması ile ekonomik büyüme arasında dengeli bir yaklaşım sağlanarak toplum, turizm endüstrisi, hükümet ve turistler için karlı büyüme sağlanması söz konusu olmaktadır (Huang vd., 2023).

Ekoturizm endüstrisinin büyüebilmesi için turizmin çevreye olan zararlı etkilerinin turistler, turizm işletmeleri, hükümetler, destinasyondaki yerel topluluklar ve diğer paydaş gruplar tarafından koruyarak kullanma ilkesi gözetilerek uzun vadeli planlama yapılması gerekmektedir (Walsh ve George, 2019). Bu kapsamda çeşitli iş birliği ve ortaklıklar kurmak, yerel halk katılımı sağlamak, proaktif araştırma ve eğitim imkânı sunmak, çevreyi korumak, ziyaretçilerin yönetimini sağlamak ve yeşil etiket gibi standartlar faaliyetleri uygulamaya koymak önem arz etmektedir (Wight, 2002). Ayrıca su tasarrufu, atık yönetimi, ulaşım, gönüllülük programları ve sürdürülebilirlik ilkeleri gibi unsurlar ekoturizm tasarımlarının içine entegre edilmesi gerekmektedir (Walsh ve George, 2019).

Ekoturizm faaliyetlerinin daha iyi turist davranışı ve doğal çevre oluşumuna katkı sağlaması (Orams, 1995) için ekoturizmde ele alınan biyoçeşitliliğin korunmasının mümkün hale getirilmesi gerekmektedir (Stronza, Hunt ve Fitzgerald, 2019). Ekoturizm paydaşları ile tüketicilerin ihtiyaç ve beklentilerine karşılık verecek eğitim müfredatları sayesinde sürdürülebilir ekoturizm faaliyetleri daha uygulanabilir hale gelmektedir (Diamantis, 1999). Halihazırdaki araştırmalar vasıfsız veya az vasıflı olan yerel halkın eğitimine odaklanmak yerine gerekli işgücünün başka sektörden çekilmesinin yanı sıra yerel halk ve ziyaretçilerdeki eğitim eksikliğini vurgulamaktadır (Das ve Chatterjee, 2015). Bu bağlamda çalışma kapsamında Türkiye’de günümüze kadar uygulanmış olan ekoturizm eğitimleri hakkında bilgi

olmadığı saptanmış olup bu çalışma ile literatürdeki ilgili boşluğun doldurulması için ekoturizm eğitimleri incelenerek odaklandıkları unsurların tespit edilmesi amaçlanmıştır.

2. Kavramsal Çerçeve

Ekoturizm, yerel geçim kaynaklarını kullanarak doğal ve kültürel alanların korunmasına ilişkin temelleriyle işleyiş sağlayan (Thompson vd., 2018; Bustam vd., 2012) sürdürülebilir bir tüketim yaklaşımıdır (Weerasekara ve Assella, 2023). 1970’lerde doğan ekoturizm faaliyetleri (Dragomir vd., 2020) turistlerin ekosisteme olan etkisini minimuma indirmek için tüketimi kısıtlayan ve yerele odaklı olarak işleyiş sağlayan bir içerikle turizm sektöründe hızla büyüyen bir trende sahiptir (Iakovoglou vd., 2015).

Genellikle gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için mükemmel bir araç olarak ön plana çıksa da (Ramchurjee ve Suresha, 2013) bölgesel kalkınmanın yanı sıra çevrenin gelişmesine katkı sağlayan bir yaklaşım olarak da bilinmektedir. Destinasyonların ekonomik, sosyal ve kültürel sorunları üzerine odaklanarak kültürel mirasın korunmasına katkı sağlamanın yanı sıra yerel halka ekonomik gelir imkanı oluşturma gibi özellikleri ile tercih edilen bir turizm türü olduğu ifade edilebilir (Aman vd., 2022).

Ekoturizm alanlarının hassas doğal alanlar ve kültürel çevreler olmasından dolayı taşıma kapasitesi ve hassasiyet durumları göz önüne alınarak turizm faaliyetlerinde birtakım ekoturizm ilkeleri getirilmesi gerekmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006). Bu kapsamda ekoturizmde uygulanması gereken ilkeler aşağıdaki şekliyle sıralanmaktadır (Cretu ve Ştefan 2015; Cretu, 2013);

- Doğal alanlara odaklanması,
- Ekoturistik ürünün yorumlanması,
- Dayanıklılık ilkesinin sağlanması,
- Doğanın korunmasına katkı sağlanması,
- Yerel toplulukların gelişimine katkı sağlanması,
- Turistlerin memnuniyet düzeyinin korunması,
- Uygun pazarlama yöntemleri kullanılması.

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu tarafından ekoturizm faaliyetlerini uygulayan, katılım sağlayan ve pazarlamasında yer alan kişilerin benimsemesi gereken ekoturizm ilkeleri şu şekilde belirtilmiştir (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu Web Sitesi¹);

- Fiziksel, sosyal, davranışsal ve psikolojik etkilerin minimuma indirilmesi,
- Kültürel ve çevresel farkındalık oluşturularak saygıyı geliştirilmesi,
- Ziyaretçiler ve ev sahipleri için olumlu deneyimler sağlanması,
- Alanların korunması için doğrudan finansal faydalar sağlanması,
- Yerel halk ile özel sektör için finansal faydalar yaratılması,
- Ziyaretçilere, gidilen ülkelerin siyasal, çevresel ve sosyal kimliklerine karşı duyarlılığın artırılmasına yardımcı olacak unutulmaz deneyimler sunulması,
- Çevreye etkisi düşük tesisleri tasarlama, inşa etme ve çalıştırılması,
- Yerel halkların haklarına müdahale etmeden ve manevi inançlarını tanıyarak ortak güç oluşturmak için onlarla ortaklaşa çalışılması.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı Teknoloji, Sanayi ve Ekonomi Bölümü Üretim ve Tüketim Birimi (UNEP) tarafından hazırlanan “Ekoturizm: Sürdürülebilirlik İlkeleri, Uygulamaları ve Politikaları Raporu”nda ele alınan ekoturizm ilkeleri ise aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (UNEP Web Sitesi);

- Ekoturizm faaliyetlerinin doğa ve kültür üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirilmesi,
- Turistlere çevre koruma eğitimi sağlanması,
- Yerel halkın ihtiyaçlarını karşılayacak iş birliği çalışmaları sağlanması,
- Alanların korunması ve yönetimi için doğrudan gelir sağlanması,
- Ziyaretçi yönetim planları oluşturulması,
- Uzun vadeli izleme programları kullanılması,
- Yerel halka ekonomik fayda sağlanması,
- Kabul edilebilir değişimin sosyal ve çevresel sınırlarının aşılması,

- Fosil yakıt tüketimini azaltarak yerel hayatın kültürel çevreyle harmanlanan altyapı sağlanması.

2.1. Ekoturizm Eğitimi

Ekoturizm başarısı üç ana kavrama dayandırılmaktadır; çevrenin korunması, yerel kültürle ekonomisinin desteklenmesi ve eğitim (Sander, 2012). Ekoturizmde eğitim unsuru yerel halk için güçlenme kaynağı olarak (Zanotti ve Chernela, 2008) yer almasına rağmen ekolojik, ekonomik ve diğer sosyal faktörlerle kıyaslandığında çok daha az ilgi görmüştür.

Ekoturizm eğitiminin mesleki gelişim sağlamak amacıyla sadece turizm uygulayıcıları tarafından üstlenildiği düşünülse de ekoturizm eğitiminde asıl önemli rolü insanların çevresel sorumluluğu sağlamaya yönelik tutum ve davranışlarını değiştirerek çevreyi korumayı sağlayacak uzun vadeli bir strateji olarak kullanılmalıdır (Cheung ve Fok, 2014). Ekoturizm faaliyetlerini geliştirmek için yapılması gereken eylemlere karar verebilme yöntemi olarak da ele alınan ekoturizm eğitimleri ile farkındalık oluşturma, dış paydaşlarla iş birliği kurma ve ekoturizm sürecine dahil etme imkânı sağlaması gibi avantajlar da elde edilmektedir (Tohani, 2022).

Ekoturizm eğitimleri katılımcıların çevresel sorumlulukları konusundaki tutum ve davranışlarında gelişmeler sağlanması için bilgi düzeyinde artışın sağlanması olarak işleyiş gösterse de ilkökul ve orta okul düzeyinde ders dışı faaliyetler aracılığıyla çevre koruma konusunda farkındalık oluşturmaya yönelik planlamalar da söz konusu olabilmektedir (Cheung ve Fok, 2014). Bu eğitimlerin çevrenin korunması, yerel halkın refahının sağlanması, yerel kültürün korunması ve sürdürülebilir turizmle uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmesi gibi unsurları içermesi beklenmektedir (Subramanian, 2021).

Yerel halka yönelik olarak uygulanan ekoturizm eğitimlerinde kültürel miras hakkında gelişim sağlamak için eğitim verilerek desteklemek gerekmektedir. Miras farkındalık atölyeleri, sanat organizasyonları, sanat kampları, geleneksel müzik alanında destek vermek gibi çeşitli kültürel miras alanlarında eğitim sağlanması (de Grosbois ve Fennell, 2022) ile sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan desteklemesi beklenen ekoturizm faaliyetleri sayesinde yerel halkla olan etkileşim de daha kuvvetli hale gelecektir (Muriithi, 2013). Böylece yerel halkın ekoturizm sürecine dahil olma imkanı yakaladıklarında ekoturizme ilişkin

motivasyonları artacak ve katılımcı yaklaşım sağlanarak küçük işletmeciliğe ilişkin girişimler de artacaktır (Utama vd., 2023).

Yerel halkın yanı sıra ziyaretçilere de sürdürülebilir kalkınma aracı olarak ekoturizm faaliyetleri hakkında genel bilgilendirme yapılarak doğal alanların korunması hakkında bilgilendirmeler sağlanmaktadır (Holub, 2015). Ayrıca merkezi ve yerel yönetimlerin turizm ofislerine, seyahat acentalarına ve doğal çevrenin korunmasında yer alan diğer paydaşlara da çevre koruma, yerel gelenek, norm ve kültürlerin sürdürülebilirliğini sağlayacak eğitim planlaması yapılması gerekmektedir (Huang vd., 2023). Bu kapsamda Uluslararası Ekoturizm Topluluğu tarafından tahsis edilen Ekoturizm Ustalık Sınıfı Serisi Master Eğitimi ile turizm iş dünyası liderlerine, koruma ve geliştirme uzmanları ile turizm ve toplumsal kalkınmayla ilgilenen diğer sektör paydaşlarına yönelik ekoturizm alanında gelişim sağlanması amacı ile eğitim faaliyetleri uygulanmaktadır (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu web sitesi²).

3. Yöntem

Çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Metinlerde yer alan ifadelerdeki özel niteliklerin araştırmacıların niyetleri ve tutumlarına göre ele alınarak objektif ve sistematik şekilde çıkarımlarda bulunmak amacı ile ön plana çıkan içerik analizinde (Morris, 1994) Bos ve Tarnai (1999) modeli kullanılarak incelemeler yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın amacı ve problemi

Çalışmanın amacı, Türkiye’de verilen ekoturizm eğitimlerinde yer alan konu başlıklarını ve içeriklerini saptayarak ekoturizm eğitimlerin odaklandığı unsurları tespit etmektir. Bu kapsamda eğitim programlarının tasarımında gelişmeler sağlanması çalışmanın önemini göstermekte olup çalışmada ele alınan problem cümleleri şu şekildedir;

- Ekoturizm eğitimlerinde en çok ele alınan konu başlığı nedir?
- Ekoturizm eğitimlerinde ön plana çıkan kurum ve kuruluş hangisidir?
- Ekoturizm eğitimlerinde en çok tercih edilen hedef kitle kimlerden oluşmaktadır?
- Ekoturizm eğitimleri en çok hangi ilde uygulanmaktadır?

3.2. Verilerin Toplanması

İnternet ortamında yer alan arama motoruna “ekoturizm eğitimi”, “ekoturizm farkındalık eğitimi”, “ekoturizm ve doğal yaşamı koruma eğitimi”, “ekoturizm sürdürülebilirlik eğitimi” ve “... ili ekoturizm eğitim” olarak 81 il teker teker araştırılarak ilgili anahtar kelimeleri yazılarak elde edilen 38 ekoturizm eğitime ilişkin veriler içerik analizi yapılmak üzere veriler toplanmıştır.

Çalışma 04.01.2024-18.02.2024 tarihleri arasında internet ortamında elde edilen bulgulardan oluşmakla birlikte internet içeriğine yansıtılmayan ekoturizm eğitimleri çalışma kapsamına dahil edilmemiştir. Ayrıca Türkiye geneli basılı materyale ulaşmanın maliyet ve zaman zorluklarından dolayı veriler sadece elektronik olarak yer alan verilerle sınırlandırılmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

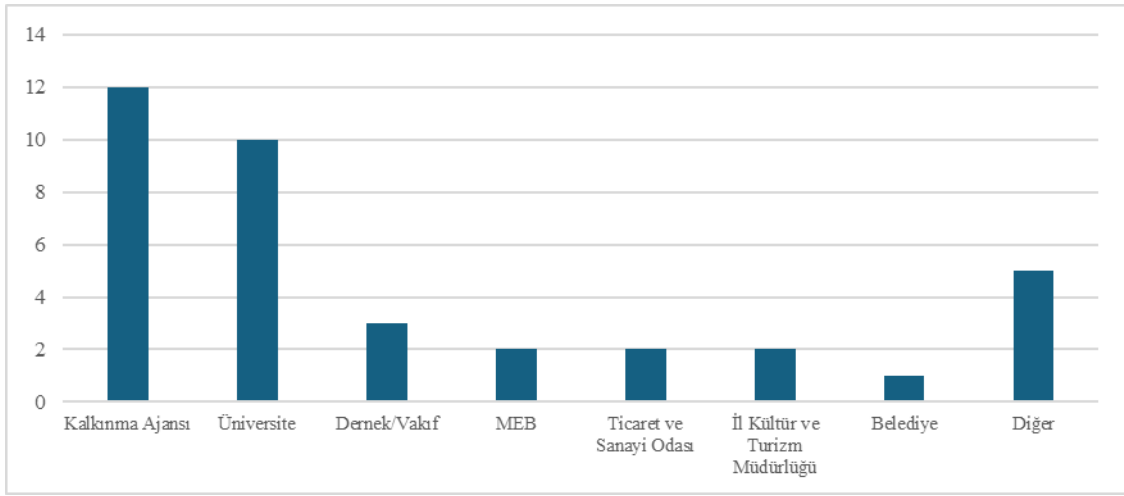
Elde edilen veriler eğitimin başlığı, eğitimi sağlayıcı paydaş, eğitim içeriği, eğitim süresi (saat), eğitim sonrası sertifika verilme durumları gibi araştırmacı tarafından oluşturulan başlıklar göz önüne alınarak sınıflandırılmıştır. Eğitim verilerini anlamlı hale getirmek için uygulanan sınıflandırmalar grafik ve tablo haline getirilerek frekans analizi yapılmıştır. Elde edilen verilere göre en sık kullanılan kelimeler Wordart programı ile kelime bulutu haline getirilmiştir.

Belirlenen anahtar kelimeler ile ekoturizmle ilgili eğitim içeriklerine ilişkin verileri toplanırken tekrarlı içerikler olduğu tespit edilmiştir. Farklı paydaşlar tarafından paylaşılan tekrarlı ve ortak eğitim içerikleri çalışmaya bir sefer dahil edilmiş olup eksik bilgiler diğer haber içeriklerinden temin edilse de tekrarlı haberler tek eğitim örnekleme olarak ele alınmıştır. Ayrıca eylem planı, rota oluşturulması, alanların gelişim projeleri sonuç raporları, basılı materyaller gibi ekoturizmle ilgili haber içeriklerine çalışma kapsamında yer verilmemiştir.

4. Bulgular

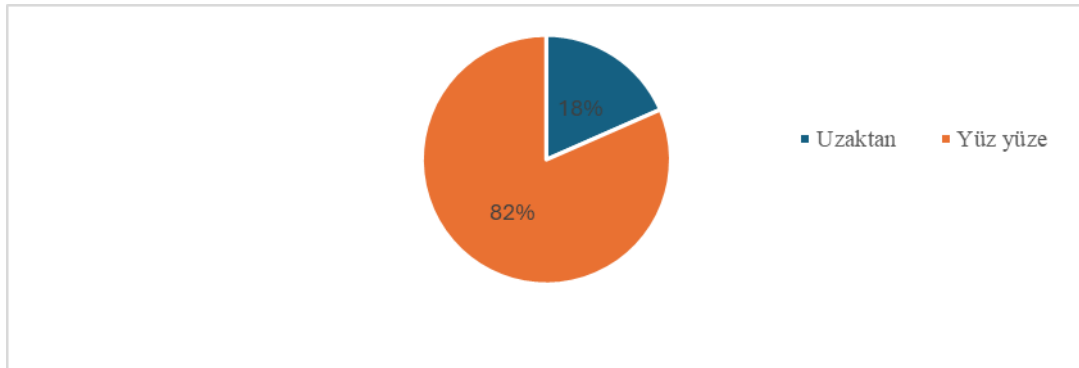
Ekoturizm eğitiminde yer alan içeriklerin odaklandığı unsurların tespit edilmesini amaçlayan çalışma kapsamında 38 eğitim ele alınmış olup söz konusu eğitimlerin içerdiği başlıklar sınıflandırılmıştır. Bu kapsamda ekoturizm eğitimlerinin başlıklarında yer alan ifadelere ilişkin veriler Şekil 1’deki şekliyle kelime bulutu haline getirilmiştir:

uygulandığı görülmektedir. Uygulanan eğitimlerin planlama ve uygulamasında bulunan kurum ve kuruluşlar incelendiğinde süreç kapsamında birçok paydaşın yer aldığı görülmekle birlikte eğitimin ana yürütücüsü temel alınarak sorumlu kuruluş tespiti için sınıflandırma yapılmıştır. Yapılan analiz doğrultusunda ekoturizm eğitimlerinin 12 tanesinin Kalkınma Ajansı tarafından yapıldığı görülmektedir. Bunu 10 eğitimle üniversiteler takip etmekle birlikte dernek/vakıf, belediye gibi birçok kurum ve kuruluşun ekoturizm eğitiminde yürütücü rolünde olduğu tespit edilmiştir:

Şekil 3. Ekoturizm Eğitimlerinin Yürütücülerine İlişkin Veriler

Ekoturizm eğitimlerinin gerçekleştirme şekli çalışma kapsamında incelenmiş olup Şekil 4’de yer aldığı üzere uzaktan ve yüz yüze şeklinde olarak iki farklı çeşitle uygulandığı tespit edilmiştir. Çalışmada ele alınan ekoturizm eğitimlerinin 31 tanesi (%82) yüz yüze gerçekleştirirken 7 tanesinin (%18) uzaktan gerçekleştirildiği görülmektedir.

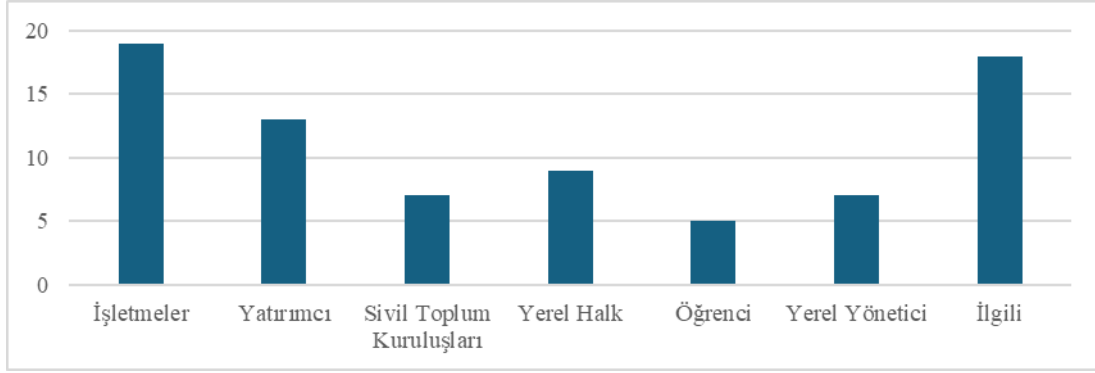
Şekil 4. Ekoturizm Eğitiminin Gerçekleşme Şekline İlişkin Veriler

Ekoturizm eğitimlerinin kapsadığı iller sınıflandırıldığında birbirinden farklı bölgelerde yer alan birçok ilin ele alındığı görülmektedir. Söz konusu sınıflandırmada 7 eğitimin (%18,4) Türkiye genelini kapsayan nitelikte bilgilerle donatıldığı tespit edilirken bunu 3 eğitim (%7,8) ile Artvin ilinin takip ettiği görülmektedir. Ayrıca Burdur, Çanakkale, Kastamonu ve Yalova illerinde 2 eğitimin (%5,2) uygulandığı ifade edilebilir (Bknz Tablo 1).

Tablo 1. Ekoturizm Eğitim İçeriğinde Yer Alan İllere İlişkin Veriler

Eğitimin İli	Sayı (n)	Yüzde (%)	Eğitimin İli	Sayı (n)	Yüzde (%)
Genel	7	18,4	Diyarbakır	1	2,6
Artvin	3	7,8	Düzce	1	2,6
Burdur	2	5,2	Giresun	1	2,6
Çanakkale	2	5,2	Gümüşhane	1	2,6
Kastamonu	2	5,2	Güney Ege	1	2,6
Yalova	2	5,2	Iğdır	1	2,6
Adana	1	2,6	Isparta	1	2,6
Antalya	1	2,6	İzmir	1	2,6
Aydın	1	2,6	Kahramanmaraş	1	2,6
Bartın	1	2,6	Kütahya	1	2,6
Batı Karadeniz	1	2,6	Muğla	1	2,6
Bolu	1	2,6	Ordu	1	2,6
Denizli	1	2,6	Tokat	1	2,6

Eğitimin içeriklerinin kapsadığı hedef kitleler açısından sınıflandırma yapıldığında 19 eğitimde “işletme”lerin eğitim hedefi olarak yer aldığı görülmektedir. Bunu 18 eğitimde “ilgililer” olarak genel tabir takip ederken 13 eğitimde “yerel halk”ın hedef kitle olarak tanımlandığı görülmektedir (Bknz Şekil 5).

Şekil 5. Ekoturizm Eğitimindeki Hedef Kitleye İlişkin Veriler

Ekoturizm eğitimlerinde yer alan konu başlıklarının sınıflandırılması da çalışma kapsamında ele alınmış olup 5 adet eğitimin içeriğine ilişkin herhangi bir bilginin yer almadığı tespit edilmiştir. Konu başlıklarına ilişkin içerik bilgisi bulunan 33 eğitimin 26'sında (%78,8) ekoturizm hakkında genel bilgilendirme yapıldığı görülmüştür. İçerik bilgisi bulunan Tablo 2'de yer alan eğitimlerin 21'inde (%63,6) ekoturizm alanlarında uygulanabilecek aktiviteler, 14'ünde (%42,4) ekoturizm işletmeciliğine yönelik bilgiler, 12'sinde (%36,3) farkındalık oluşturmak, 10'unda (%30,3) doğayı korumak, 9'unda (%27,2) ise yatırım imkânları ve sürdürülebilirlik gibi unsurların yer aldığı yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Ekoturizm Eğitim Başlıkları

Eğitim Başlıkları	Sayı (n)	Yüzde (%)	Eğitim Başlıkları	Sayı (n)	Yüzde (%)
Ekoturizm genel bilgilendirme	26	78,7	Yöresel ürün	4	12,1
Ekoturizm aktiviteleri	21	63,6	Tarım teşvikleri	3	9,0
İşletmecilik	14	42,4	Planlama	3	9,0
Farkındalık	12	36,3	Hedef kitle	3	9,0
Doğayı koruma	10	30,3	Tur planlaması	3	9,0
Yatırım	9	27,2	Pazarlama	3	9,0
Sürdürülebilirlik	9	27,2	Mevzuat	2	6,0
Dünyada ekoturizm örnekleri	7	21,2	İlkyardım	2	6,0
Örnek uygulama	7	21,2	Kalkınma	2	6,0

Kaynak değer	7	21,2	Fon teşvik	1	3,0
Yerel kültür	6	18,1	İzin ve ruhsat	1	3,0
Markalaşma	6	18,1	Kültürel miras	1	3,0
Ekoloji-çevre bilgisi	6	18,1	Atık yönetimi	1	3,0
Turizm coğrafyası	4	12,1			

Uygulanan ekoturizm eğitimlerinin bazılarında eğitim için ücret talebi yer aldığı kimisinin ise ücretsiz olarak sağlandığı görülmüştür. İlgili veriler sınıflandırıldığında ekoturizm eğitimlerinin 34 tanesinde ücret talep edilmezken dört eğitimde ise eğitim ücretinin yer aldığı tespit edilmiştir. Söz konusu ücreti talep edenler üniversite yürütücülüğünde olan eğitimler olmakla birlikte bir eğitimde ücret rakamı olarak belirtilmese de diğer üç eğitim içeriğinde 199 TL-400 TL aralığında fiyat bildirimini almaktadır. Ayrıca ekoturizm eğitimlerinin dokuzunda eğitim sonunda sertifika bulunmakla birlikte eğitimlerin sadece birinde ekoturizm kapsamında verilen eğitimlerin akabinde sınav olduğu belirtilmiş olup başarılı olma koşulu 50 puan olarak ifade edilmiştir.

5. Sonuç ve Öneriler

Türkiye'deki ekoturizm eğitimi hakkında çıkarımlar sağlanması amacı ile yürütülen çalışma kapsamında internet kaynağında ulaşılan 38 ekoturizm eğitimi incelenmiştir. Söz konusu eğitimlerde "ekoturizm" unsurunun en fazla kullanılan başlık unsuru olduğu tespit edilmiş olup bunu eğitim, turizm ve proje unsurlarının takip ettiği görülmektedir. Bu kapsamda ekoturizmin kavramsal çerçevesini özetleyen ve içeriğindeki temel unsurları yansıtan doğa temelli olma, korumayı sağlama, eğitim, sürdürülebilirlik, faydaların genele yayılması ve etik/sorumluluk/ farkındalık sağlama gibi ekoturizm ilkelerinin (Donohoe ve Needham, 2006) eğitim başlıklarına yeterince yansıtılmadığı görülmektedir.

Eğitimlerin yıllara göre uygulanma durumlarına bakıldığında eğitimlerin 2010 yılından itibaren yer aldığı tespit edilmiştir. İnternet ortamının günlük hayata ve iş platformlarına entegrasyonunun söz konusu yıllarda günümüzdeki gibi aktif olmadığı göz önüne alındığında 2010 yılı öncesi eğitimlere ilişkin bilgiye erişilememesini açıkladığı düşünülmektedir. Ayrıca ekoturizm eğitimlerinin en çok 2023 yılında yoğunlaştığı görülmektedir.

Ekoturizm eğitimlerinde çoklu paydaşların eğitim süreçlerinde yer aldığı görülse de çalışma kapsamında eğitimin yürütücülüğünü yapan ana paydaşlar incelenmiş olup Kalkınma Ajanslarının bu konuda öncü olduğu görülmüştür. Üniversitelerin bu sürece uzaktan gerçekleşen asenkron eğitim şeklinde katkı sağladıkları görülürken dernek ve belediye gibi farklı paydaşların da eğitimlerde yer aldıkları ifade edilebilir. Ekoturizm eğitimleri genel olarak yüz yüze verilmekle olup eğitim içeriklerinin ekoturizm hakkında genel bilgileri kapsayacak nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ekoturizm eğitimlerinin uygulandığı il kapsamında değerlendirildiğinde Artvin ilinin ön planda olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye Turizm Stratejisi (2023) kapsamında Göller Bölgesi Ekoturizm Gelişim Bölgesi olarak Konya, Isparta, Afyon ve Burdur illerini içermesinden dolayı söz konusu illerde ekoturizm eğitim sayısının yetersiz görüldüğü ifade edilebilir. Ayrıca eğitimin uygulandığı ilin sahip olduğu zenginliklerin tanıtımının yapılarak il kapsamındaki bilgilerin katılımcılara aktarıldığı da tespit edilmiştir.

Eğitimlerin kapsadığı hedef kitlenin işletmeler olduğu saptanmış olup yatırımcı ve ilgililer gibi farklı hedef kitlelerin de yer aldığı görülmektedir. Bu veri ışığında eğitim düzenleyicilerinin ekoturizm alanlarında girişimcilere ihtiyacı olduğu ve yerel halkın ekoturizm işletmeciliği faaliyetlerine entegrasyonu sağlanması amacı ile eğitim içerikleri düzenlendiği varsayımı ortaya çıkmaktadır.

Ekoturizm eğitimlerinin içeriklerine bakıldığında ekoturizm hakkında genel bilgilendirmelerin ön planda olmasından dolayı katılımcılara ekoturizm hakkında temel oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir. Ancak “kalkınma”, “sürdürülebilirlik”, “farkındalık” gibi ekoturizmi oluşturan temel ilkelerin yeterince kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Ekoturizm eğitim içeriklerinde ekoturizm aktiviteleri ve işletmecilik içerikleri ile katılımcılara işletmecilik girişimi sağlamalarını teşvik etmelerini sağlamak adına planlama yapıldığı görülmektedir. Özellikle dünyada ve Türkiye’de ekoturizm örnekleri içeriği ile yaşanmış örnek olaylar üzerinden işletmeciliğe ilişkin fikir verilmesi amaçlandığı da söylenebilir. Ekoturizm destinasyonlarında sunulan kaliteli ekoturizm hizmetleri, turistlerin belirli bir hizmet veya ürün için ödeme yapma istekliliğine büyük katkı sağlamasından (Adesunloye ve Arowosafe, 2023) yola çıkarak eğitimle desteklenen işletmecilik faaliyetlerinin ekoturizm gelirlerini de artıracaklarını söylemek mümkündür. Bu kapsamda Sezen Doğancılı (2022)’nin

çalışmasında yükselen trendler arasında doğa tabanlı turizmin yer aldığını ve doğa turu, macera turu ve ATV turu gibi tur içeriklerin ön planda olduğundan bahsedilmesinden yola çıkarak güncel turizm trendlerine ilişkin araştırmalar yapılarak elde edilen bulgulara göre her il özelinde yapılabilecek aktivitelerin eğitiminin verilmesi önerilmektedir. Ayrıca ekoturizm gelişimi için turizm alanların yanı sıra biyolojik ve kültürel çeşitliliği korumasıyla sürdürülebilir toplum gelişimi sağlanması mümkün hale geleceği için (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu web sitesi³) ekoturizm eğitim içeriklerinde biyolojik ve kültürel çeşitlilik bilgisi ve bu çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı gibi unsurlara ilişkin daha fazla konu başlığı ekleyerek ekoturizm eğitim tasarımının güncellenmesi önerilmektedir. Ayrıca misyonu kişilere nitelikli bilgi vermek olan üniversitelerin yürütücülüğünde olan eğitimlerin sayısının az olmasından dolayı özellikle yerel halkın ekoturizm konularında bilinçlenebilmesi için gerekli eğitim olanaklarını sağlamak için öncülük etmeleri önerilmektedir.

Kaynakça

- Adesunloye, D. T. and Arowosafe, F. C. (2023). Willingness of Tourists to Pay for Ecotourism Services in Selected Ecotourism Destinations in South-West, Nigeria. *Journal of Applied Sciences and Environmental Management*, 27 (12) 2701-2709.
- Aman, S., Rahimi, A., Qaderi, P., Аман, С., Рахими, А. М. and Кадирик, П. (2022). *Identification of Ecotourism Development Strategies in Afghanistan*, *Национальная ассоциация ученых (НАУ)*, 85, 6-16. doi: 10.31618/NAS.2413-5291.2022.2.85.663.
- Bagri, S., Gupta, B. and George, B. (2009). Environmental Orientation and Ecotourism Awareness Among Pilgrims, Adventure Tourists, and Leisure Tourists. *Preliminary Communication*, 57(1), 55-68.
- Birleşmiş Milletler Çevre Programı Teknoloji, Sanayi ve Ekonomi Bölümü Üretim ve Tüketim Birimi (UNEP), (2024, Ocak). *Ekoturizm: Sürdürülebilirliğe Yönelik İlkeler, Uygulamalar ve Politikalar*, https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/9045/-Ecotourism_Principles,PracticesandPoliciesforSustainability-2002518.pdf?sequence=2#:~:text=Principles%20of%20Ecotourism,-%E2%80%A2%20Minimize%20the&text=harmony%20with%20the%20environment%2C%20minimizing,the%20natural%20and%20cultural%20environment, Erişim Tarihi: 22.01.2024.
- Bos, W. and Tarnai, C. (1999). Content Analysis in Empirical Social Research. *International Journal of Educational Research*, 31, 659-671.
- Bustam, T. D., Buta, N. and Stein, T. V. (2012). The Role of Certification in International Ecotourism Operators' Internet Promotion of Education. *Journal of Ecotourism*, 11(2), 85-101. doi: <https://doi.org/10.1080/14724049.2012.683005>.

- Cheung, L. T. and Fok, L. (2014). Assessing the Role of Ecotourism Training in Changing Participants' Pro-Environmental Knowledge, Attitude and Behaviour. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 19(6), 645–661. doi: <https://doi.org/10.1080/10941665.2013.797003>.
- Crețu, R.C. (2013), The Certification Systems in Ecotourism. *Scientific Papers Agricultural Management*, 15(4), 64.
- Crețu, R.C. and Ștefan, P. (2015). Sustainable Management Plan Applicable for Ecotourism Certification Systems. *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 15 (2), 93-98.
- Das, M. and Chatterjee, B. (2015). Ecotourism: A Panacea or a Predicament?. *Tourism management perspectives*, 14, 3-16.
- de Grosbois, D. and Fennell, D. (2022). Sustainability and Ecotourism Principles Adoption by Leading Ecolodges: Learning from Best Practices. *Tourism Recreation Research*, 47(5-6), 483-498. doi:10.1080/02508281.2021.1875170.
- Demir, C. and Çevirgen, A. (2006). *Ekoturizm Yönetimi*. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Diamantis, D. (1999). The Concept of Ecotourism: Evolution and Trends. *Current Issues in Tourism*, 2(2), 93-122.
- Donohoe, H. M. and Needham, R.D. (2006). Ecotourism: The Evolving Contemporary Definition, *Journal of Ecotourism*, 5(3), 192-210.
- Dragomir, L., Dobrescu, A. and Mazilu, M. (2020). Ecoturism Certification Systems in the Danube Cluster Area. *University of Craiova Series: Geography*, 21, 39-48.
- Holub, M. (2015). Ecotourism Certification Programs: Standards and Benefits. *Baltic Journal of Economic Studies*, 67-74. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2015-1-1-67-74>.
- Huang, C.-C., Li, S.-P., Chan, Y.-K., Hsieh, M.-Y. and Lai, J.-C. (2023). Empirical Research on the Sustainable Development of Ecotourism with Environmental Education Concepts. *Sustainability*, 15(13), 1-15. doi:<https://doi.org/10.3390/su151310307>.
- Iakovoglou, V., Zaimis, G. N., Bermúdez-Cañete, M. P. A., García, J. L., Giménez, M. C., Guerrero, C. C., Ioras, F. and Abrudan, I. (2015). Understanding and Enhancing Ecotourism Opportunities through Education. *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering*, 9(8), 2640-2644.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2024, Şubat). *Türkiye Turizm Stratejisi (2023)*. <https://www.ktb.gov.tr/TR-96696/turkiye-turizm-stratejisi.html> (Erişim Tarihi:07.02.2024).
- Morris, R. (1994). Computerized Content Analysis in Management Research: A Demonstration of Advantages & Limitations. *Journal of Management*, 20 (4), 903-931.
- Muriithi, J. K. (2013). Eco-certification and Insertion of Socioeconomic and Cultural Best Practices in Ecotourism Operations in Kenya, *International Journal of Humanities and Social Science*, 3 (5), 216-224.

- Orams, M. B. (1995). Towards a more Desirable form of Ecotourism. *Tourism Management*, 16 (1), 3-8.
- Ramchurjee, N. A. and Suresha, S. (2013). Ecotourism in Bagalkot District, Karnataka, India: An Assessment of the Inhabitants' Awareness Level and Attitudes. *International Journal of Environmental Sciences*, 3(6), 2278-2290. doi:10.6088/ijes.2013030600044.
- Samal, R. and Dash, M. (2023). Ecotourism, Biodiversity Conservation and Livelihoods: Understanding the Convergence and Divergence. *International Journal of Geoheritage and Parks* (11), 1-20. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijgeop.2022.11.001>.
- Sander, B. (2012). The Importance of Education in Ecotourism Ventures: Lessons from Rara Avis Ecolodge, Costa Rica. *International Journal of Sustainable Society*, 4(4), 389. doi: <https://doi.org/10.1504/IJSSOC.2012.049408>.
- Sezen Doğancılı, O. (2022). Yükselişteki Destinasyonların Alternatif Turizm Kapsamında İncelenmesi: Tripadvisor Örneği, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(59): 2059-2069.
- Sezen Doğancılı, O. (2023). *Turizmde Güncel İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları*. Nobel Yayıncılık, Ankara
- Stronza, A.L., Hunt, C.A. and Fitzgerald, L.A.(2019). Ecotourism for Conservation?, *Annual Review of Environment and Resources*, . 44:229–253.
- Subramanian, S. (2021). Training People to Manage Ecotourism in Odisha during the Pandemic- A Qualitative study. *Wesleyan Journal of Research*, 14(1), 12-15.
- Thompson, E. S., Gillen, J. and Friess, D. A. (2018). Challenging the Principles of Ecotourism: Insights From Entrepreneurs on Environmental and Economic Sustainability in Langkawi, Malaysia. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(2), 257–276. doi: <https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1343338>.
- Tohani, E. (2022). Women's Awareness Raising in the Development of Ecotourism: Evidence from Glugut. *Journal of Socioeconomics and Development*, 5(2), 140-152. doi: <https://doi.org/10.31328/jsed.v5i2.3681>.
- Uluslararası Ekoturizm Topluluğu¹, (2024, Şubat). <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism>, Erişim Tarihi:07.02.2024.
- Uluslararası Ekoturizm Topluluğu², (2024, Şubat). <https://ecotourism.org/ecotourism-master-class-series/>, Erişim Tarihi:07.02.2024.
- Uluslararası Ekoturizm Topluluğu³, (Şubat, 2024). <https://the-international-ecotourism-society.teachable.com/p/introduction-to-ecotourism> , Erişim Tarihi: 07.02.2024.
- Utama, I. G. B. R., Junaedi, I. W. R. and Krismawintari, N. P. D. (2023). The Bali Ecotourism Destination Management to Create Local Small Business. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 18(11), 3439-3447. doi: <https://doi.org/10.18280/ijstdp.181109>.

- Üzülmez, M., İştin, A. E. and Barakazı, E. (2023). Environmental Awareness, Ecotourism Awareness and Ecotourism Perception of Tourist Guides. *Sustainability*, 15(16), 1-20. doi: <https://doi.org/10.3390/su151612616>.
- Walsh, T. and George, B. (2019). The Ecotourism Principle- Practice Divide: Factors that Limit the Applicability of Ecotourism Principles into Practice. *Turismo: Estudos & Práticas (RTEP/UERN)*, 8(2), 170-198. doi: <http://periodicos.uern.br/index.php/turismo>.
- Weerasekara D. and Assella P. (2023). The Effect of Motivations on Ecotourism Intention and Willingness to Pay Premium for Ecotourism: A Conceptual Paper. *International Journal of Contemporary Business Research*, 2(1), 164-192.
- Wight, P. A. (2002). Supporting the Principles of Sustainable Development in Tourism and Ecotourism: Government' s Potential Rol. *Current Issues in Tourism*, 5(3-4), 222-244.
- Zanotti, L. and Chernela, J. (2008). Conflicting Cultures of Nature: Ecotourism, Education and the Kayapó of the Brazilian Amazon. *Tourism Geographies*, 10(4), 495-521. doi: <https://doi.org/10.1080/14616680802434114>.

Etik Kurul İzni

Araştırmada ikincil veriler kullanılarak içerik analizi yapıldığı için etik kurul iznine gerek duyulmamıştır.

Katkı Oranı Beyanı

Makale tek yazarlı olarak yapılmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale tek yazarlı olduğu için yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

EXTENSIVE SUMMARY

Content Analysis for Ecotourism Education

Olca SEZEN DOĞANCILI

Sinop University, Faculty of Tourism

The Department of Tourism Guidance

Protection of natural resources is possible by reducing the carbon footprint with ecotourism activities that improve the living conditions of local people by providing livelihoods. (Samal and Dash, 2023). Ecotourism activities, which are also seen as an element of sustainable development, provide a balanced approach between the protection of ecotouristic areas and economic growth, providing profitable growth for society, tourism industry, government and tourists (Huang et al., 2023).

Since ecotourism areas are sensitive natural areas and cultural environments, some ecotourism principles should be introduced in tourism activities by taking into account the carrying capacity and sensitivity (Demir and Çevirgen, 2006). In this context, the principles that should be applied in ecotourism are listed as follows (Cretu and Ştefan 2015; Cretu, 2013):

- Focusing on natural areas,
- Interpretation of the ecotouristic product,
- Ensuring the principle of resilience,
- Contributing to the protection of nature,
- Contributing to the development of local communities,
- Maintaining the satisfaction level of tourists,
- Using appropriate marketing methods.

Although ecotourism education is thought to be undertaken only by tourism practitioners to provide professional development, its main role in ecotourism education is to be used as a long-term strategy to protect the environment by changing people's attitudes and behaviors to

ensure environmental responsibility (Cheung and Fok, 2014, p. 645). Ecotourism trainings, which are also considered as a method of deciding on the actions to be taken to improve ecotourism activities, also provide advantages such as raising awareness, establishing cooperation with external stakeholders and providing the opportunity to include them in the ecotourism process (Tohani, 2022).

The aim of the study is to determine the topics and contents of ecotourism trainings in Turkey and to identify the elements that ecotourism trainings focus on. In this context, 81 provinces were searched one by one as "ecotourism training", "ecotourism awareness training", "ecotourism and natural life protection training", "ecotourism sustainability training" and "x province ecotourism training" and the data obtained by typing the relevant keywords were recorded for content analysis. The data obtained were classified according to the title of the training, the stakeholder providing the training, the content of the training, the duration of the training (hours), and the status of post-training certificates. In order to make the training data meaningful, the classifications applied were analyzed graphically and tabulated and frequency analysis was performed.

It was determined that the concept of "ecotourism" was the most frequently used expression in ecotourism training titles with 25 uses. This is followed by "education" with 19 uses, "tourism" and "project" with 6 uses. In addition, it is seen that many concepts such as "eco", "European", "natural", "ecological", "nature" are used as titles. However, it can be stated that the basic principles of ecotourism such as "development", "sustainability" and "awareness" are not used sufficiently. In addition, when the years of ecotourism trainings are examined, ecotourism trainings have been identified since 2010.

When the provinces covered by ecotourism trainings are classified, it is seen that many provinces in different regions are covered. In this classification, it is seen that 7 trainings (18.4%) were equipped with information covering Türkiye, followed by Artvin province with 3 trainings (7.8%). In addition, it can be stated that 2 trainings (5.2%) were implemented in Burdur, Çanakkale, Kastamonu and Yalova provinces.

The classification of the topics included in ecotourism trainings was also examined within the scope of the study and it was determined that there was no information on the content of 5 trainings. It was observed that general information about ecotourism was provided in 26

(78.8%) of the 33 trainings with content information on the topics. It was determined that 21 (63.6%) of the trainings in Table 2 with content information included activities that can be applied in ecotourism areas, 14 (42.4%) included information on ecotourism management, 12 (36.3%) included raising awareness, 10 (30.3%) included protecting nature, and 9 (27.2%) included elements such as investment opportunities and sustainability.

Although it is seen that multiple stakeholders are involved in the process in ecotourism trainings, the main stakeholders who carry out the training within the scope of the study were examined and it was seen that Development Agencies are the pioneers in this regard. While it is seen that universities contribute to this process in the form of asynchronous distance education, it can be stated that different stakeholders such as associations and municipalities also take part in trainings. In addition, since the number of trainings led by universities, whose mission is to provide qualified information to people, is low, it is recommended that they should take the lead in providing the necessary training opportunities to raise awareness of local people on ecotourism issues.